

NATO'NUN DOĞU KANADI, KARADENİZ GÜVENLİĞİ VE TÜRKİYE

Turgut Kerem TUNCEL

Analist

Geçtiğimiz Mayıs ayında *The Center for European Policy Analysis* (CEPA; Avrupa Politikası Analiz Merkezi) *One Flank, One Threat, One Presence: A Strategy for NATO's Eastern Flank* (The Kanat, Tek Tehdit, Tek Duruş: NATO'nun Doğu Kanadı için Bir Strateji) başlıklı doksan altı sayfalık bir rapor yayımladı.[1] Bu raporun özeti mahiyetindeki *NATO Needs a Coherent Approach to Defending its Eastern Flank* (NATO'nun Doğu Kanadını Savunmak için Tutarlı Bir Stratejiye İhtiyacı Var) başlıklı bir analiz ise 12 Haziran 2020'de *War on the Rocks* adlı yorum/analiz portalında okuyucuya sunuldu.[2] NATO'nun Doğu Kanadının güvenliği kapsamında Baltık ve Karadeniz bölgelerine dair çeşitli tespitler ve öneriler sunan rapor, bir kısım ABD dış politika elitinin Karadeniz güvenliğine dair bakışını ve Türkiye'ye dair algısını yansıtmaya açısından dikkate değerdir.

Raporun Karadeniz güvenliği ve Türkiye'ye dair içeriğini irdelemeden önce CEPA hakkında kısa bir açıklama yapmakta fayda olacaktır. Washington ve Varşovada ofisleri bulunan CEPA resmi websitesinde,[3] Berlin-Moskova ve Barents Denizi-Karadeniz arasında kalan bölgenin ABD'nin stratejik çıkarları için yaşamsal öneme sahip olduğunu belirtti ve misyonunu ABD ve Avrupa arasındaki siyasi, ekonomik ve stratejik bağların güçlendirilmesi ve geleceğin Atlantikçi liderleri arasında bir ağ tesis etmek olarak açıklamaktadır. Yayımladığı analiz ve raporlardan Rusyayı ABD ve Avro-Atlantikin küresel çıkarları açısından esas tehdit olarak algıladığı açıkça görülen CEPAnın, faaliyetlerini yirminci yüzyılın tipik Soğuk Savaş psikolojisine sahip bir kadroyla yürüttüğü de fark edilmektedir. Rusyaya karşı askeri tedbirleri de içine alan dış bir mücadelenin gerekliliği noktasında duran CEPAnın dış politika vizyonunun en çok ABD'deki Savunma Bakanlığı ve askeri çevreler içinde bulunan grupların vizyonuna yaklaştığı, belli oranlarda bu vizyonu yansıttığı söylenebilir.

One Flank, One Threat, One Presence: A Strategy for NATO's Eastern Flank başlıklı raporda, Kuzey Kutup bölgesinden Baltıklar ve Karadenizi içine alacak şekilde Kafkaslara kadar uzanan Doğu Kanadının, NATO için stratejik açıdan en önemli ve riskli bölge olduğu tespiti yapılmaktadır. Bu çerçevede raporda, NATO'nun Doğu Kanadındaki

dengelerin yalnızca Doğu Avrupa ve bu uzun hat boyunca uzanan ülkelerin güvenliği açısından değil, Balkanlar, Doğu Akdeniz, Güneydoğu Avrupa, Kafkasya, Ortadoğu ve Orta

Raporda, Karadeniz bölgesinin NATOnun Doğu Kanadının en zayıf ve riskli halkası olduğu tespitine yer verilmektedir. Bu kapsamda, Rusya için Karadeniz bölgesinin stratejik açıdan Baltıklardan çok daha önemli olduğunu belirtilmekte, Rusyanın askeri güç kullanmaya en hazır olduğu bölgenin de Karadeniz bölgesi olduğu tespit edilmektedir. Bunlardan yola çıkarak, NATOnun Baltık bölgesini öncelerken, Karadeniz bölgesini göreceli olarak ihmal eden yaklaşımı eleştirilmekte, NATOnun bu bölgeye daha fazla dikkat göstermesi gerektiği kalın harflerle vurgulanmaktadır.

Raporda yapılan bu tespitleri, Doğu Kanadının güvenliğinin sağlanması için sunulan öneriler takip etmektedir. Bu önerilerden ilki, batılı askeri planlamacıların Karadeniz bölgesini öncelikli alan olarak görmeleri ve jeopolitik haritanın merkezine koyan bir anlayış geliştirmeleridir. Bunun yanında, özel olarak Karadeniz bölgesine dair on iki öneri sunulmaktadır. Bu öneriler incelendiğinde, CEPA uzmanlarının Karadeniz güvenliği için Romanyayı kilit ülke olarak gördükleri görülmektedir. Öyle ki, NATOnun Romanyayı ittifakın bölgedeki ana üssü olarak tahkim etmesi fikri savunulmaktadır. Buna ek olarak, NATO üyesi olmayan Gürcistan ve Ukraynaya da daha fazla önem atfedilmesi gerektiği, bu kapsamda bu ülkelere NATO üyeliği perspektifi sunulması önerilmektedir.

Karadeniz güvenliğine yönelik öneriler kapsamında dikkat çeken önemli bir diğer husus ise, açıkça Rusya ile askeri bir çatışma ihtimali üzerinden öneriler geliştirilen raporda, NATOnun en büyük ikinci ordusuna sahip Türkiyeyle ilgili hemen hiçbir görüşün öne sürülmemiş olması, Karadenizde böyle bir ülke yokmuşçasına jeostratejik planlama içinde Türkiyeye yer verilmemesidir. CEPAnın Şubat, Temmuz ve Kasım 2016da bir seri halinde yayımladığı Karadeniz bölgesiyle ilgili raporlarında da benzer bir Türkiyeyi görmezden gelme yaklaşımının söz konusu olduğunun hatırlatılmasında da fayda vardır.[4]

CEPAnın Türkiyeyi görmezden gelme tavrı oldukça önemlidir. Bilindiği üzere ABDde, Pentagon, Dış İşleri Bakanlığı, Kongre ve Beyaz Saray gibi dış politikaya dair farklı yaklaşım ve görüşlere sahip farklı odaklar bulunmaktadır. Hem geçmişte hem de içinde bulunduğumuz dönemde ABD dış politika çevreleri arasında Türkiyenin jeostratejik önemine dair en net tutuma sahip çevrelerin Pentagon ve askeri çevreleri olduğu bilinmektedir. Yukarıda değinildiği üzere, CEPAnın dış politika vizyonu en çok Pentagon ve askeri çevreler içinde bulunan grupların vizyonuna yaklaşmaktadır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, CEPAnın Mayıs 2020 ve 2016 tarihli raporlarında Türkiyenin göz ardı edilmesinin içerdiği imalar anlaşılacaktır.

Türkiyenin bu şekilde değerlendirilmesi muhtemelen ABD ve bazı NATO ülkeleriyle Türkiye arasında yaşanmakta olan bir takım sorunların neticesidir. Bu sorunların taraflar arasındaki güveni ciddi ölçüde zedelediği görülmektedir. Öyle ki, ne Romanyanın ne de Ukrayna ve Gürcistanın Karadeniz güvenliğini sağlayabilecek kapasitede ülkeler oldukları açık olmasına rağmen, jeostratejik planlamalarda bir NATO ülkesi olan Türkiyenin potansiyeli görmezden gelinmektedir.

Bu durumun ortaya çıkarttığı güvenlik sorunları aşikârdır. Türkiye de bu sorunlardan azade değildir. Bu nedenle, ilgili tüm aktörlerin, iğneyi kendilerine de batırarak, ortaya çıkan böyle bir değerlendirmenin sebeplerini sorgulaması ve çözüm yollarını araması gerekmektedir. Böylesi bir sorgulamanın başlangıç noktasını NATO'nun varoluş nedeninin ittifakta yer alan ülkelerin güvenliklerinin sağlanması olduğunun hatırlanması oluşturabilir. Bu çerçevede, NATO üyesi ülkelerin Orta Doğu politikalarının ve bu politikaların NATO üyesi ülkelerin güvenliklerini nasıl etkilediğinin gözden geçirilmesi önem kazanacaktır. Buna ek olarak, Doğu Akdenizdeki gelişmelerin üye ülkelerinin güvenlikleri açısından etkileri de bir başka değerlendirilme konusu olabilir. Bu tarz bir gözden geçirmenin, bahsi geçen raporda da değinildiği üzere, sadece Doğu Kanadı ve Karadeniz bölgesindeki değil, Balkanlar, Doğu Akdeniz, Güneydoğu Avrupa, Kafkasya, Ortadoğu ve Orta Avrupadaki dengelerin geleceği açısından büyük önem arz ettiği açıktır. Bunun yanında, üzerinde anlaşılmış ilkeler üzerinden dengeli ve adil bir orta noktaya ulaşamadığı takdirde her ülkenin kendi çıkarlarını savunmak ve özellikle güvenliğini sağlamak için gerekli gördüğü adımları atacağına akılda tutulması ve dikkate alınması elbette ki gereklidir.

* Fotoğraf: *Center for European Policy Analysis*

[1] Ben Hodges vd., *One Flank, One Threat, One Presence: A Strategy for NATO's Eastern Flank*, *Center for European Policy Analysis*, Mayıs 2020, erişim Temmuz 13, 2020, <https://www.cepa.org/oneflank-onethreat-onepresence>.

[2] Ben Hodges vd., *NATO Needs a Coherent Approach to Defending its Eastern Flank*, *War on the Rocks*, Haziran 12, 2020, erişim Temmuz 13, 2020, <https://warontherocks.com/2020/06/nato-needs-a-coherent-approach-to-defending-its-eastern-flank/#:~:text=The%20Strategic%20Setting,most%20vulnerable%20to%20Russian%20pressure>.

[3] *About*, *Center for European Policy Analysis*, 2020, erişim Temmuz 13, 2020, <https://www.cepa.org/about>.

[4] Janusz Bugajski ve Peter B. Doran, *Black Sea Rising: Russias Strategy in Southeast Europe*, *Center for European Policy Analysis*, Şubat 2016, erişim Temmuz 13, 2020, https://docs.wixstatic.com/ugd/644196_29f8496cc1934185865b81480c4561b5.pdf ; Janusz Bugajski ve Peter Doran, *Black Sea Defended: NATO Responses to Russias Black Sea Offensive*, *Center for European Policy Analysis*, Temmuz 2016, erişim Temmuz 13, 2020, https://docs.wixstatic.com/ugd/644196_41e1047ce39e422d926ce6985604de31.pdf ; Janusz Bugajski ve Peter B. Doran,

Black Sea Imperatives: Ensuring NATO Security and American Interests for the Incoming U.S. Administration, *Center for European Policy Analysis*, Kasım 2016, erişim Temmuz 13, 2020,

[https://1f3d3593-8810-425c-bc7f-](https://1f3d3593-8810-425c-bc7f-8988c808b72b.filesusr.com/ugd/644196_009fdd8eab7e40439309bc83e31560.pdf)

[8988c808b72b.filesusr.com/ugd/644196_009fdd8eab7e40439309bc83e31560.pdf](https://1f3d3593-8810-425c-bc7f-8988c808b72b.filesusr.com/ugd/644196_009fdd8eab7e40439309bc83e31560.pdf).

Yazar Hakkında :

Dr. Turgut Kerem Tuncel, Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) kıdemli analisttir. Avrasya jeopolitiği, Geniş Karadeniz Bölgesi, Güney Kafkasya, Karabağ ihtilafı ve Türk-Ermeni ilişkileri hakkında çalışmalar yürütmektedir.

Atıfta bulunmak için: TUNCEL, Turgut Kerem. 2024. "NATO'NUN DOĞU KANADI, KARADENİZ GÜVENLİĞİ VE TÜRKİYE ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 29. Temmuz 13. Erişim Temmuz 17, 2024. <https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/NATO-NUN-DOGU-KANADI-KARADENIZ-GUVENLIGI-VE-TURKIYE>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2024 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır